

G.C.M. van der Kaa
v. Rijckevorsell. 17
5062 DH Oisterwijk
Tel.: 04242-15364

KUNSTMATIGE NESTGELEGENHEDEN VOOR ROOFVOGELS EN UILEN

Een beknopte handleiding

Uitgave: Vereniging voor natuur- en vogelbescherming "Midden Brabant"

KUNSTMATIGE NESTGELEGENHEDEN VOOR ROOFVOGELS EN UILEN.

Een beknopte handleiding.

Tekst: G. van de Oetelaar.

G. van de Sande.

Tekeningen: A. Ondersteijn.

A. van de Einden.

Th. Henke.

Lay-out en typewerk: G. van de Sande.

Met dank aan: L. Hilgers.

F. van Erve.

A. Ondersteijn.

voor het kritisch doorlezen van de tekst.

Deze brochure is een uitgave van de Vereniging voor natuur- en vogelbescherming "Midden Brabant".

Secretariaat: Jeroen Boschstraat 18,
5062 LE Oisterwijk.

De Vereniging voor natuur- en vogelbescherming "Midden Brabant" is ontstaan uit een samenvoeging (per 1-1-'80) van Vogelwerkgroep "Falco" uit Oisterwijk en Roofvogelwerkgroep "Meierei" uit Liempde.

Roofvogelwerkgroep "Meierei" gaf eerder uit:

- Nestkasten voor roofvogels en uilen. maart 1975
- Herdruk oktober 1975
- Het maken van kunsthorsten voor roofvogels en uilen. juni 1976

De brochure die nu voor u ligt is een samenvoeging en herziening van de beide eerder uitgegeven brochures.

Deze uitgave is te bestellen door f5,00 over te maken op giro 3531190 te Oisterwijk onder vermelding van "nestkastenbrochure".

Liempde februari 1981.

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen mits uitdrukkelijke vermelding van de bron.

Op het omslag: De Bosuil (Strix aluco) klaar om zijn prooi te grijpen.

INHOUD.

Inleiding.	blz. 2.
Algemene gegevens.	3.
De Kerkuil.	4.
De Steenuil.	7.
De Bosuil.	9.
De Torenavalk.	11.
De Ruigpootuil.	11.
Kunsthorsten.	14.
Handleiding voor het vervaardigen van kunsthorsten.	16.
Het gebruik van de kunsthorst.	23.
De bevestiging.	23.
Slotwoord.	25.
Aanbevolen literatuur.	26.

INLEIDING.

Wanneer we in Nederland nestkasten en/of kunsthorsten voor uilen of roofvogels maken, dan doen we dat in principe voor de volgende soorten: Kerkuil, Steenuil, Bosuil, Ransuil, Torenavalk, Buizerd, Havik en in een enkel geval voor het hier steeds meer voorkomende Ruigpootuiltje. Voor de meeste van de bovengenoemde soorten geldt, dat veel van hun natuurlijke broedgelegenheden worden vernietigd. Kerken en oude gebouwen worden dichtgemaakt met gaas, holle bomen en knotwilgen worden omgezaagd en houtwallen geroid. Verder is de jacht op kraaiachtigen ook een bedreiging voor diverse roofvogels en uilen. Vooral de Buizerd, Torenavalk, Havik en Ransuil zijn voor hun broedgelegenheden afhankelijk van verlaten nesten van Kraaien en Eksters.

Het zou te ver gaan om hier al te uitvoerig in te gaan op de relaties tussen dode, overeind staande, bomen - Spechten - en de grotere holenbroeders enerzijds en de relaties tussen de kraaiachtigen en de populatiedichtheid van de Buizerd, Torenavalk, Havik, Sperwer en Ransuil anderzijds.

Vast staat echter wel dat deze onderlinge relaties van zeer grote invloed zijn op het voorkomen en de populatiedichtheid van diverse roofvogels en uilen.

Vanzelfsprekend is het dan ook zeer wenselijk dat, vooral dikkere, holle of dode bomen niet uit een bos worden verwijderd en dat de jacht op kraaiachtigen aan banden wordt gelegd. Het bevorderen van natuurlijke nestgelegenheden is hiervoor slechts een van de vele argumenten.

Verder willen wij hier nog wijzen op de belangrijkheid van de knotwilgen als min of meer natuurlijke broedgelegenheid voor vooral de Steenuil, Bosuil en de Torenavalk. Door om de paar jaar deze bomen te knotten kunnen hierin, ook grotere, holen ontstaan, waar de eerdergenoemde soorten zich uitstekend in thuis voelen. Vooral in de agrarische gebieden zijn de holle knotwilgen vaak de enige mogelijkheden voor de holenbroeders om hun nest in te maken.

Nestkasten en kunsthorsten blijven een onnatuurlijke ingreep.

In zeer veel gevallen blijkt het echter vrijwel de enige manier te zijn om de roofvogels en uilen tot broeden te bewegen. Bovendien zijn de bedreigingen voor deze twee vogelgroepen zo groot, dat we als vogel- en natuurbeschermer met een gerust hart dit positief werkend onnatuurlijk middel kunnen gebruiken.

ALGEMENE GEGEVENS.

Een aantal vogelsoorten is wat betreft hun broedplaatskeuze erg kieskeurig. Andere soorten lijken wat minder hoge eisen aan de nestgelegenheid te stellen. Het is daarom ook zeer aan te bevelen om het nestkast zoveel mogelijk aan te passen aan de natuurlijke broedplaats. Elke soort stelt weer zijn specifieke eisen aan de nestkast. Ook de plaats waar men de kast neerhangt is zeer belangrijk. Wij raden daarom ook aan om voor het maken en ophangen van de nestgelegenheid enige informatie in te winnen over het biotoop en de verspreiding van de desbetreffende vogelsoort. (zie hiervoor ook de aanbevolen literatuur) Verder is het erg belangrijk dat de nestkast of het kunsthorst op een veilige plaats komt te hangen. Wanneer de kans op verstoring door recreatie e.d. aanwezig is, kan men het beter niet op die plaats bevestigen. Verder dient men in de gaten te houden dat in grote delen van het land jagers en overijverige jachtopzieners er een gewoonte van hebben gemaakt om in het voorjaar door alles wat op een kraaien- of eksternest lijkt heen te schieten. Op deze manier vallen jaarlijks ook heel wat slachtoffers onder de Buizerds, Torenvalken en Ransuilen die een verlaten kraaiennest tot hun eigen horst hebben gemaakt. Het is dus verstandig om na te gaan of deze praktijken ook de gewoonte zijn op het terrein waar men het kunsthorst wil hangen.

Alle kasten die buiten komen te hangen worden door ons behandeld met een houtbeschermend middel (geen carbolineum) en afgedekt met waterdichte shingles (soort dik asfalt). Voor het maken van de kasten gebruiken wij hout van ongeveer 2 cm dik. Aan de achterkant maken wij een stevige lat om het nestkast gemakkelijk ergens te kunnen bevestigen.

De verschillende typen nestkasten die wij in gebruik hebben worden in deze brochure nader beschreven.

DE KERKUIL. (*Tyto alba*)

Kerkuilen broeden het liefst in schoorstenen, oude duiventillen, molens en op zolders van kerken en oude gebouwen. In een enkel geval wordt ook wel een holle boom als broedplaats gekozen.

De eieren worden meestal gelegd op wat braakballen en het materiaal dat reeds op de nestplaats aanwezig is. Nestmateriaal wordt niet speciaal aangevoerd.

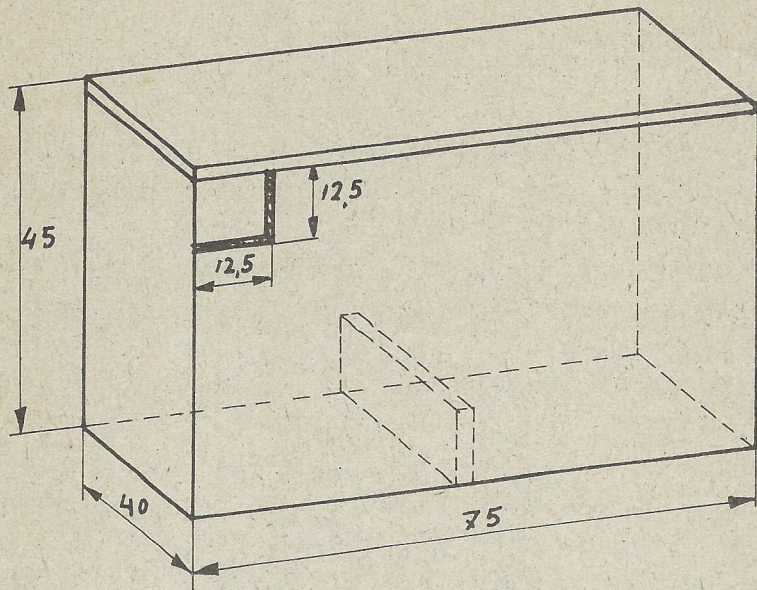
De typen kasten die wij voor de Kerkuil gebruiken en waar wij ook veel succes mee hebben, zijn de typen naar het ontwerp van O. de Bruijn en A.D. Veenendaal. Wij gebruiken zowel het horizontale als het vertikale type. Het horizontale type (A) hebben wij veel in gebruik. Het scharnierend deksel is in de meeste gevallen vervangen door een deksel die geheel of gedeeltelijk verwijderd kan worden.

Het vertikale type (B) gebruiken we op plaatsen waar geen horizontaal type geplaatst kan worden. (b.v. in nokken van gebouwen) Het gedeelte achter het tussenschot vullen we met turfmolm. Dit omdat het vocht-absorberend en isolerend werkt. Men dient er echter wel rekening mee te houden dat de structuur van het materiaal waarmee men het nestkast opvult niet te fijn mag zijn. Te fijne structuur zou bij het in- en uitvliegen veel stof doen opwaaien, wat voorkomen dient te worden. Kast die achter een gat komen te hangen van b.v. een boerderij, worden aan de binnenkant nog eens extra betimmerd met triplex om het geheel tochtvrij te maken. De kasten worden meestal geplaatst op gewelven van kerken, achter gaten in boerderijen, in molens, in kastelen en op andere plaatsen die voor Kerkuilen geschikt zouden zijn. (kerktorens zijn meestal niet geschikt omdat deze te licht zijn, voor de uilen niet bereikbaar zijn of omdat er teveel publiek komt) Zelfs op vaste broedplaatsen werd regelmatig de voorkeur gegeven aan kasten die in de buurt werden opgehangen. Ook op plaatsen waar nog nooit eerder Kerkuilen gesignaleerd werden, zijn kasten in gebruik genomen. Er bestaat nog een ander type (C) kerkuilenkast. Dit type kan alleen maar gebruikt worden achter gaten van b.v. boerderijen. Ook hier moet men weer het achterste gedeelte opvullen met b.v. turfmolm. Doordat we dit type niet in gebruik hebben kunnen we niets melden over de eventuele broedresultaten in deze kasten.

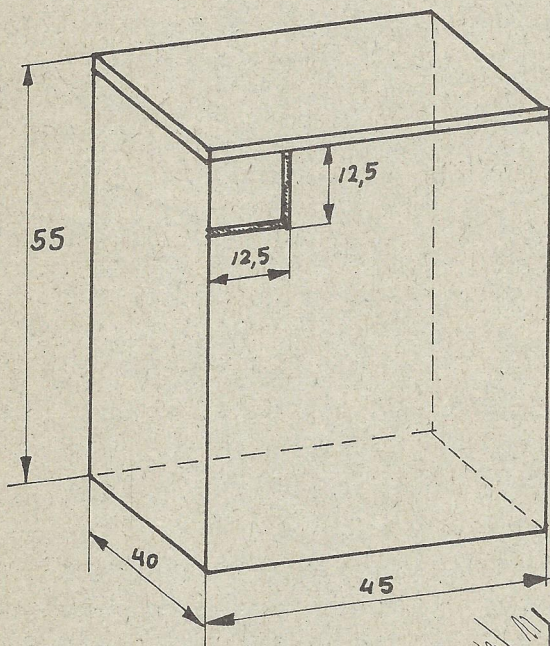
Verder is er nog een type (D). Het enige verschil met type A is dat aan deze kast een soort koker is bevestigd. Hiermee bereiken we dat er minder licht in de kast kan vallen. (de koker kan nog een stukje in de kast doorlopen zie fig.) Deze constructie weert ook praktisch alle Kauwtjes en verwilderde Duiven, waarvan men in nestkasten zonder koker vaak nesten van aantreft. Deze inlooppijpen bevallen zo goed, dat we nieuwe kasten bijna allemaal van een pijp voorzien en zelfs aan bestaande kasten alsnog een pijp bevestigen.

De aangegeven maten die op de bouwtekeningen staan zijn slechts bedoeld als globale richtlijnen. Kleine afwijkingen zijn niet erg nadelig wat betreft het gebruik. Behalve door het maken van nestgelegenheid kan men de Kerkuilen ook helpen door het weer toegankelijk maken van kerken en boerderijen, door bescherming van reeds bestaande broedplaatsen en door, in strenge winters, de uilen bij te voeren.

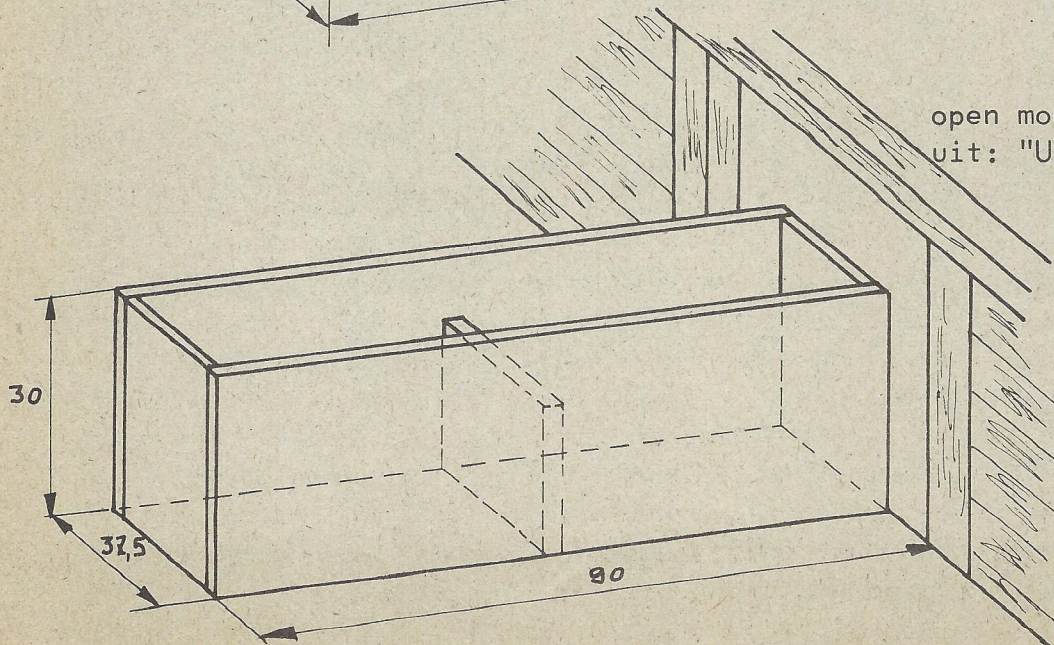
KERKUILKASTEN.

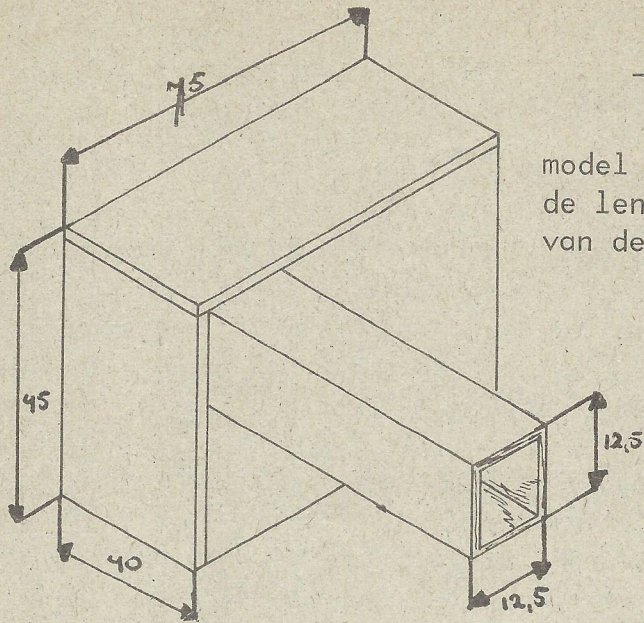
horizontaal model (A)
ontwerp: O. de Bruijn
A.D. Veenendaal

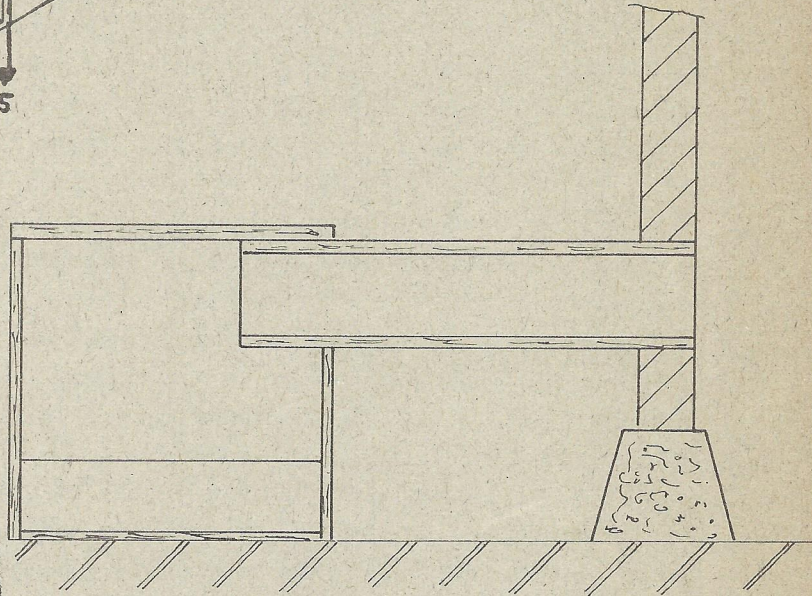
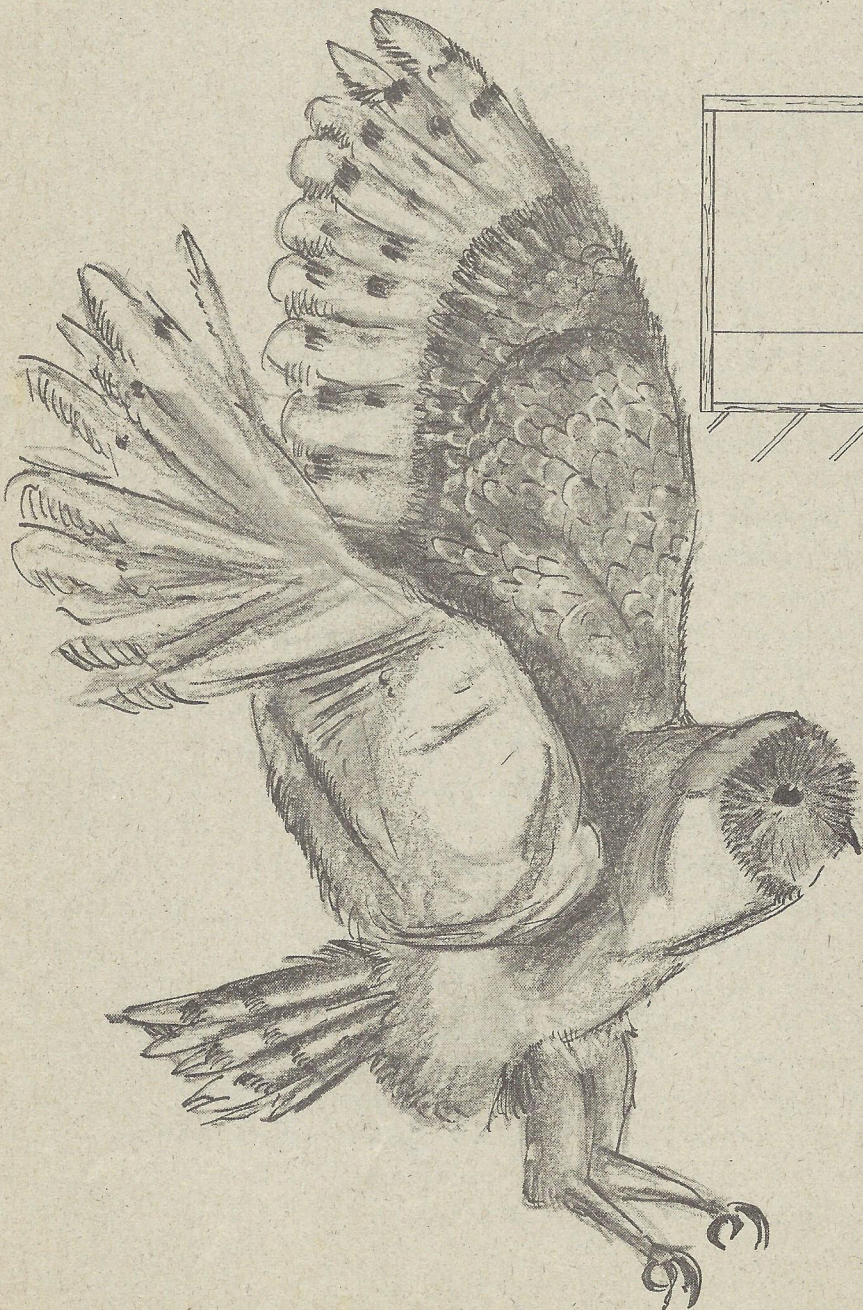
vertikaal model (B)
ontwerp: O. de Bruijn
A.D. Veenendaal

open model (C)
uit: "Uilen", J. Sparks
T. Soper

model met koker (D)
de lengte van de koker is afhankelijk
van de plaatselijke omstandigheden.

de kerkuil (*Tyto alba*), vroeger een algemene broedvogel, tegenwoordig
bijna uit ons land verdwenen.

DE STEENUIL. (Athene noctua)

De Steenuil broedt in holle bomen, onder dakpannen en in oude gebouwen. Vaak wordt deze soort ook aangetroffen in knotwilgen.

Ook de Steenuil sleept geen nestmateriaal aan, maar legt zijn eieren meestal op het materiaal wat aanwezig is in de broedplaats of op de braakballen die hij zelf geproduceerd heeft.

Ook voor deze uil gebruiken we verschillende typen. Type A is een type dat we zelf ontworpen hebben. Het voldoet goed. Het grootste bezwaar is echter dat het te veel opvalt door zijn grootte.

Voor type B geldt dit bezwaar minder. Met dit uit Zwitserland afkomstige model ("Het Vogeljaar" jrg 22 blz 803), hebben we erg goede ervaringen opgedaan. Deze kast valt niet op, wat de veiligheid ten goede komt.

Verder lijkt hij meer op een natuurlijke nestholte doordat deze langer en van binnen donkerder is dan andere typen nestkasten. De kast wordt gemaakt met afneembare boven- of voorkant. We hebben twee soorten in gebruik; een met een "sluis" en een met een soort voorportaalje. In alle kasten doen we weer wat turfmoel. Dit onder andere om het weggrollen van de eieren zoveel mogelijk te voorkomen. Het pijpvormig model wordt vaak gebruikt in hoogstamboomgaarden en in bomen door het op of onder een tak te bevestigen. De ophanghoogte kan naar omstandigheden variëren.

(2 tot 8 m) Steenuilen broeden niet alleen in of in de buurt van bomen.

Ook in schuren, boerderijen en oude gebouwen komen we deze soort vaak tegen. We kunnen de nestkasten dan ook **gerust** midden in een dorp neerhangen, of aan bosranden en in polders. Wel moeten we er op letten dat er wat open ruimte in de buurt is. Ook moeten we voor een veilige plaats zorgen waar weinig mensen komen en waar niet teveel huiskatten zitten. In sommige gevallen is het aan te bevelen om de kasten aan de binnenkant te betimmeren met triplex om tocht tegen te gaan.

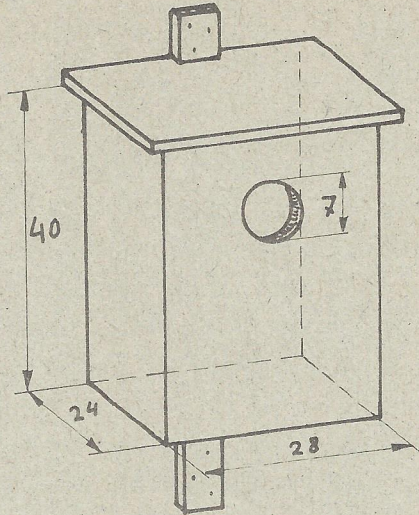
De Steenuil blijkt niet zo heel erg kieskeurig te zijn wat betreft zijn keuze van broedgelegenheid. Er zijn wel gevallen bekend van broedsels die, in speciaal daarvoor opgehangen, oude melkbussen zaten en ook in nestkasten voor Kerk- en Bosuilen worden ze wel aangetroffen.

Ook andere vogels zoals Holenduiven, Spreeuwen, Huis- en Ringmussen en Kool- en Pimpelmezen maken vaak dankbaar gebruik van ~~de~~ Steenuilen-nestkast om hun eigen nest in te bouwen.

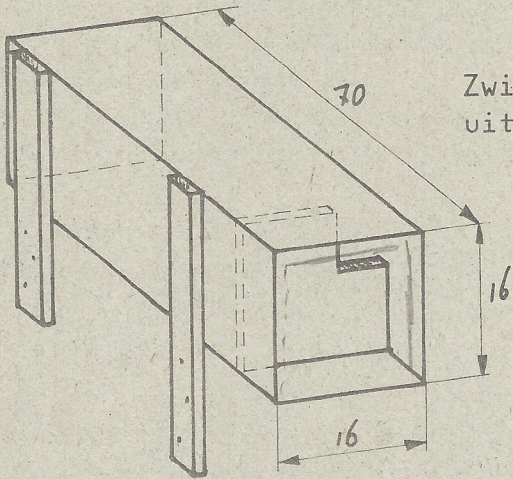
Wanneer de kast eenmaal hangt is het verstandig om deze een keer per jaar schoon te maken. Op die manier is het ook gemakkelijk na te gaan of de nestkast ook gebruikt wordt door een Steenuiltje.

In plaats van het ophangen van nestkasten, of naast het ophangen van nestkasten kunnen Steenuilen ook aan nestgelegenheid geholpen worden door het planten en tijdig knotten van wilgen. Hiervan zullen niet alleen de Steenuiltjes profiteren, maar ook diverse kleine zangvogels maken graag hun nest in deze steeds zeldzamer **wordende** bomen.

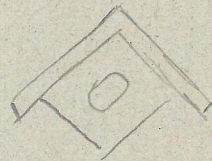
STEENUILKASTEN.

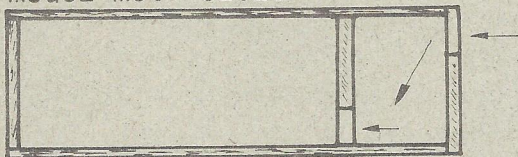
vertikaal model (A)
ontwerp: vwg "Midden Brabant"

Zwitser's pijpvormig model (B)
uit: "het vogeljaar" jrg 22 blz 803

model met "sluis"

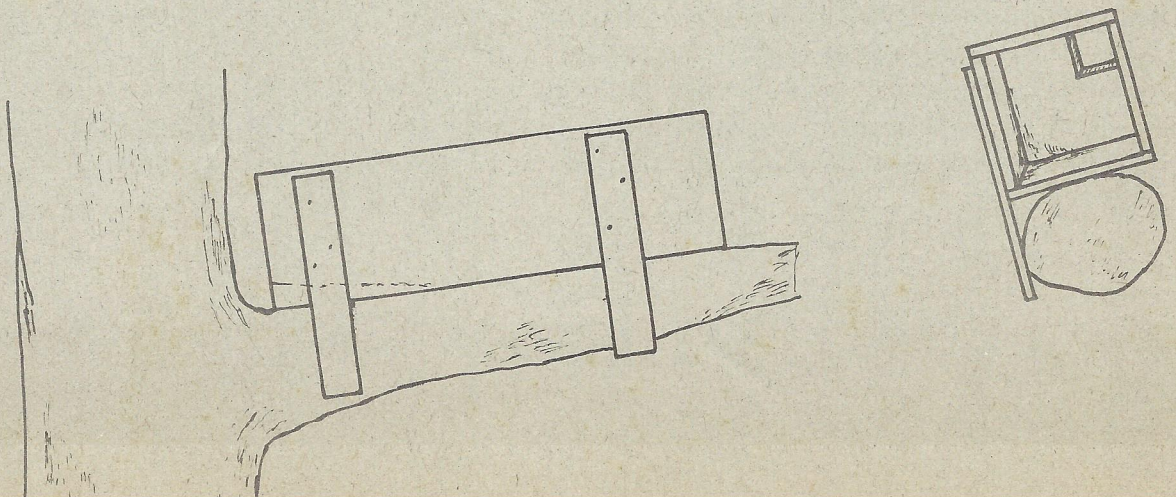

lengtedoorsnede

model met voorportaalpje

lengtedoorsnede

DE BOSUIL. (*Strix aluco*)

Bosuilen broeden meestal in bomen met grote holten. Soms worden ze ook wel in schoorstenen aangetroffen. Evenals de eerder besproken Kerkuil en Steenuil sleept deze uil geen nestmateriaal aan. Ook de Bosuil legt zijn eieren op het aanwezige materiaal. We hebben voor deze soort 3 typen in gebruik. Als vervanger voor type C gebruiken we ook wel afgedankte melkbussen.

Type A, dat we zelf ontworpen hebben, lijkt enigzins op een Steenuilenkast, maar is duidelijk groter. Dit type is vrijwel overal gemakkelijk te plaatsen. De meest geschikte hoogte is 6 m of hoger, daar deze hoogte tamelijk veilig is. Wanneer de kans op verstoring minimaal is kan de kast ook gerust wat lager hangen. De hoogte blijkt, naar onze bevindingen, niet zoveel uit te maken. Dit type voldoet erg goed; we hebben hier al veel goede resultaten mee gehad. Zoals we ook bij de andere kasten deden, maken we deze kast ook enigzins tochtvrij door hem aan de binnenkant met triplex te betimmeren. Ook hier doen we weer turfmoel of strooisel, dat in de direkte omgeving gevonden wordt, in de kast.

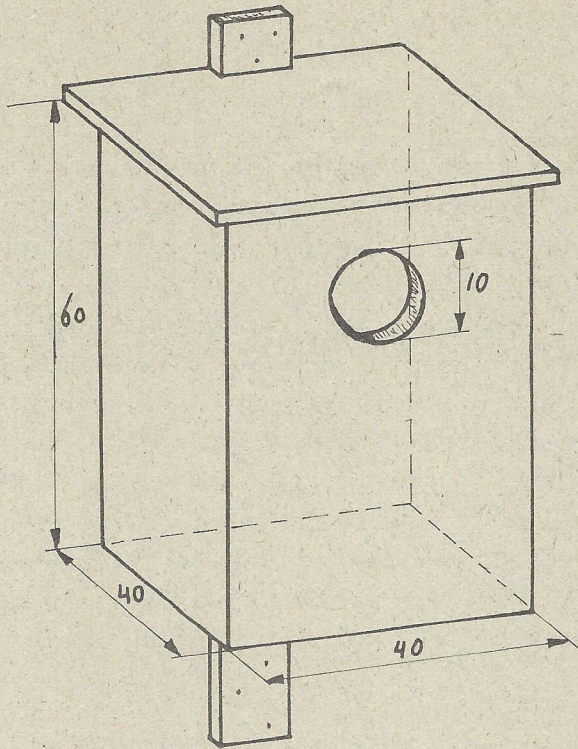
Het tweede type kast (B) is het kistmodel. Dit model vertoont veel overeenkomst met het horizontale model Kerkuilenkast. Dit type is niet overal gemakkelijk te plaatsen, daardat het op meerdere plaatsen vastgemaakt moet worden. Hoewel we erg weinig gebruik maken van dit type nestkast, zijn er erg goede resultaten mee behaald.

Type C is een schoorsteen of pijpmodel. Dit wordt op dezelfde manier als het pijpvormige Steenuilenkast op of onder een tak bevestigd. Als vervanging van dit type worden ook wel afgedankte melkbussen gebruikt.

Wat betreft de keuze van zijn broedplaats blijkt de Bosuil niet erg kieskeurig te zijn. We hebben deze soort ook aangetroffen in te nauwe boomholten. Doordat deze te weinig plaats boden aan een nest jongen, moesten deze wel eerder uitvliegen dan wanneer er wel genoeg ruimte geweest zou zijn. Het komt ook voor dat jongen, door gebrek aan ruimte, sterven doordat ze vertrapt worden door nestgenoten. Natuurlijke broedplaatsen die geschikt zijn voor de Bosuil zijn er dus erg weinig, en we dienen daarom ook zuinig te zijn met bomen die een geschikte dikte hebben bereikt en eventueel de Bosuil een nesthol kunnen bieden. De Bosuil komt voor in diverse biotopen. Zo zijn ze regelmatig aangetroffen in naaldbossen, loofbossen en in de houtwallen die in de agrarische gebieden liggen.

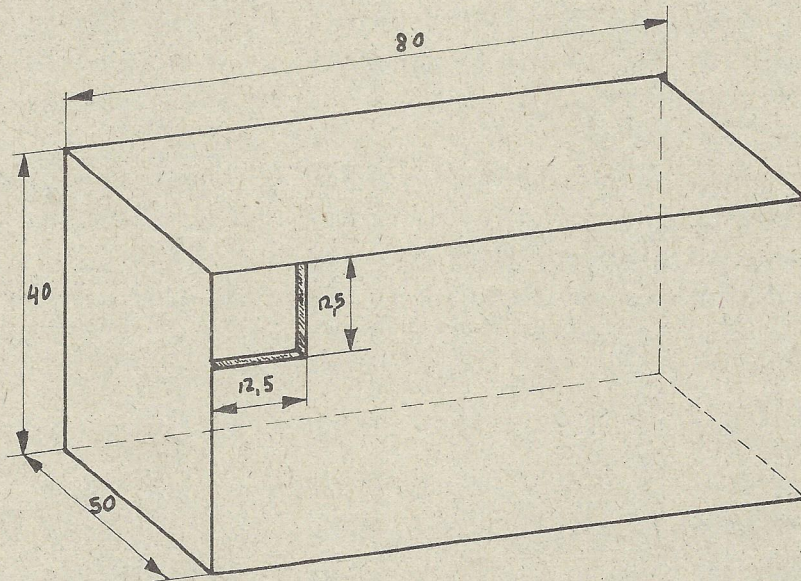
Andere holenbroeders maken ook vaak gebruik van de Bosuilennestkast. Torenavalk en Steenuil zijn een paar van de bekendste, maar ook de Nijlgans en Mandarijneend zijn wel eens in een kast aangetroffen.

BOSUILKASTEN.

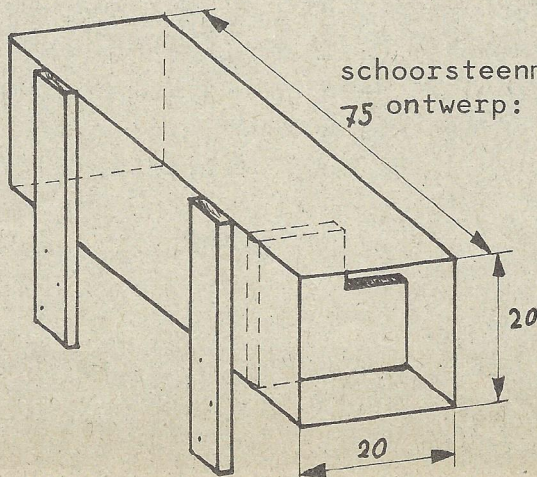

model A
ontwerp: vwg "Midden Brabant"

kistmodel (B)
ontwerp: vwg "Midden Brabant"

schoorsteenmodel (C)
75 ontwerp: vwg "Midden Brabant"

DE TORENVALK. (*Falco tinnunculus*)

De Torenvalk broedt meestal in verlaten Kraaien- of Eksternesten. Ook muurnissen kiest hij wel tot broedplaats. Nestmateriaal wordt niet aangevoerd; er wordt slechts gebruik gemaakt van het materiaal dat in de broedplaats aanwezig is.

Er bestaan drie typen nestkasten voor deze vogelsoort. Wij hebben echter maar een type in gebruik. De laatste tijd gebruiken we voor de Torenvalk steeds meer kunsthorsten. Behalve Torenvalken treffen we op het kunsthorst ook vaak Boomvalken, Sperwers en Ransuilen aan.

Het type nestkast wat wij in gebruik hebben is het balkontype dat gemakkelijk te maken en te plaatsen is. De opening wordt op het open veld gericht, zodat de vogels een vrije aan- en afvlucht hebben.

Op deze wijze kunnen de valken tevens het broedgebied overzien.

Uit veiligheidsoverwegingen kunnen we de kast het best zo hoog mogelijk ophangen.

Het tweede type (B) is het kistmodel. Dit model wordt beschreven in het boek van Rudolf Piechocki: "De Torenvalk". Deze kast is ontworpen door Schmidt. Deze blijkt er zeer goede ervaringen mee te hebben gehad.

Type C is een vertikaal model en het lijkt wel wat op een Bosuilenkast. Ook over het gebruik van deze kast zijn bij ons weinig gegevens bekend. Wel hadden wij in 1975 een broedgeval van een Torenvalk in een verticale Bosuilenkast, terwijl er in de buurt ook Torenvalkenkasten van het balkontype hingen.

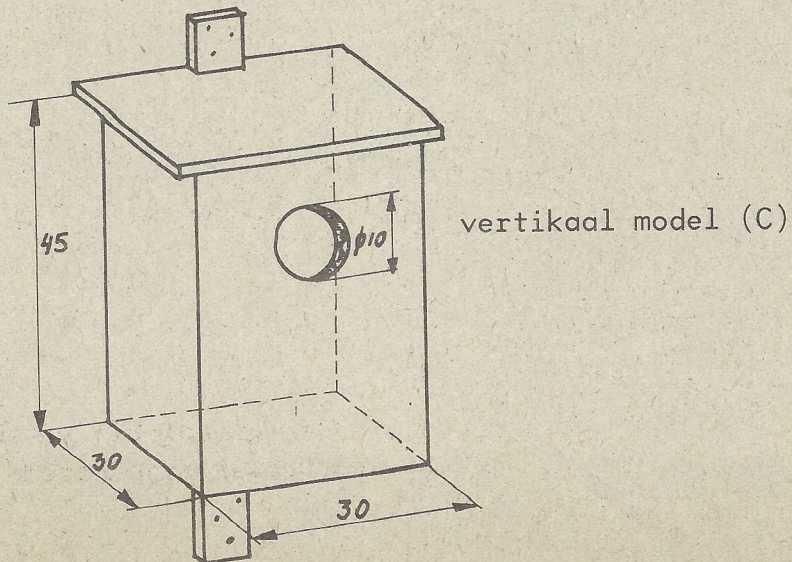
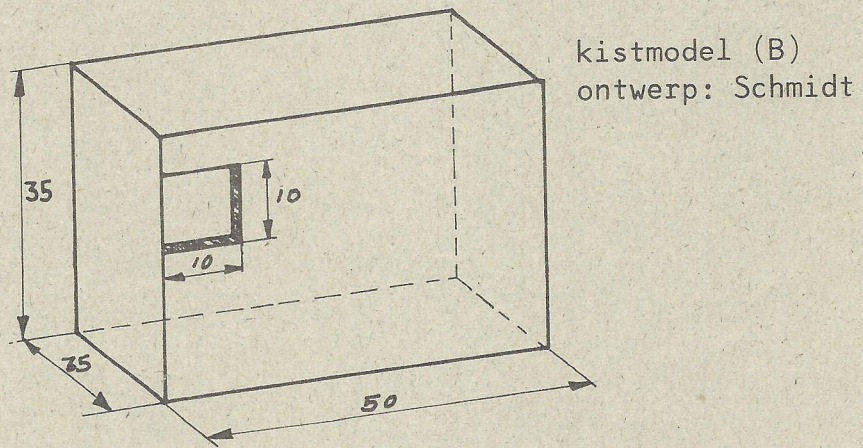
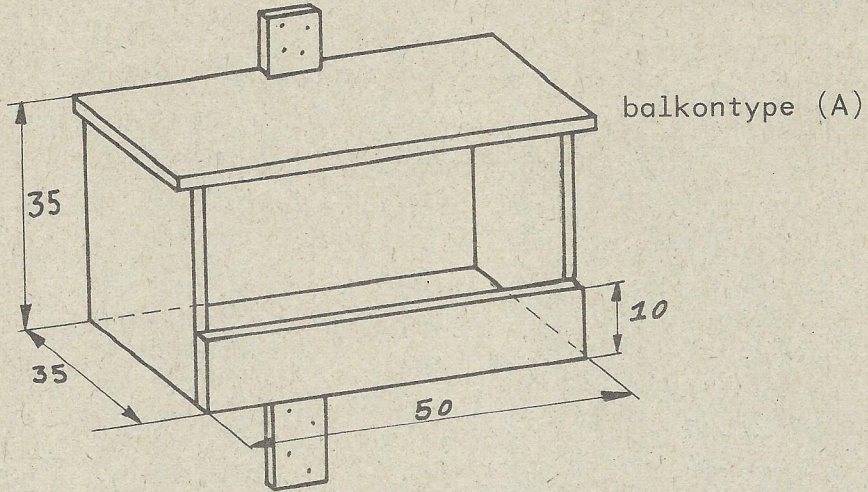
In uitgestrekte poldergebieden bevestigt men de Torenvalkenkasten wel op palen, wat erg veel succes schijnt te hebben. Al de modellen van de Torenvalkenkast kunnen hiervoor gebruikt worden.

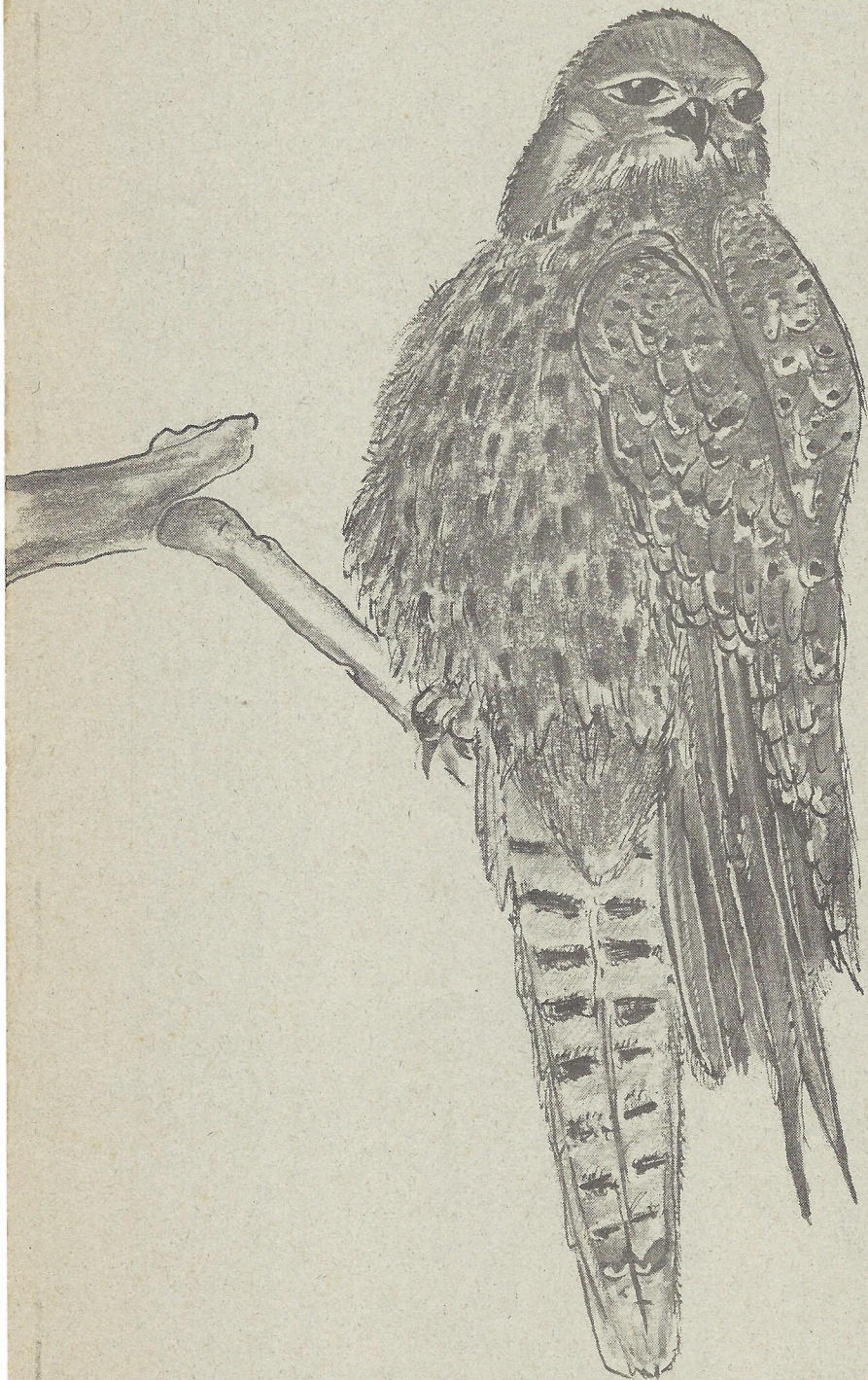
Het biotoop waar de kasten gehangen kunnen worden is niet zo erg gecompliceerd. Voorwaarde is echter wel dat er open ruimte in de buurt is.

DE RUIGPOOTUIL. (*Aegolius funereus*)

Tegenwoordig komen er steeds meer broedgevallen van dit uiltje in Nederland voor. Van nature maken deze vogels graag gebruik van holen van Zwarte Spechten om in te broeden. Bij gebrek hieraan gaan ze echter ook wel in nestkasten zitten. Voor deze soort hebben wij ook een aantal nestkasten hangen. Wij gebruiken hiervoor het pijpmodel van de Steenuilenkast (blz 8). De Ruigpootuil komt het meest voor in zeer bosrijke gebieden en men kan dus het best daar deze kast ophangen. Vooral voor plaatsen die diep in het bos gelegen zijn schijnt deze uil zijn voorkeur te hebben.

TORENVALKKASTEN.

De Torenvalk (*Falco tinnunculus*) Deze vogel broedt bij voorkeur op plaatsen waar hij een goed overzicht heeft over zijn broed/jachtgebied.

KUNSTHORSTEN.

Gebrek aan oude Kraaien- en Eksternesten op vele terreinen en het feit dat soms om diverse redenen geen nestkasten voor de verschillende soorten roofvogels en uilen gehangen kunnen worden hebben er toe geleid dat het kunsthorst ontwikkeld werd. We hebben erg veel goede ervaringen opgedaan met het kunsthorst.

Voor de mensen die graag zelf een kunsthorst zouden willen maken hebben we in deze brochure een uitvoerige beschrijving van onze werkwijze bij het maken van deze horsten opgenomen.

In vele gevallen is het plaatsen van een kunsthorst te verkiezen boven het hangen van een nestkast.

Voordelen:

- zichtbaarheid.

Mits het kunsthorst op een goede plaats bevestigd is, is deze minder zichtbaar dan een nestkast. Bovendien trekt een kunsthorst niet zoveel aandacht dan een kast doordat het er veel natuurlijker uitziet.

Voorwaarde is wel dat het horst stevig bevestigd moet zijn.

- niet soort-specifiek.

Kunsthorsten worden door Torenvalken, Buizerds en Ransuilen geaccepteerd. Broedsels van Bosuil, Boomvalk en Havik zijn eveneens door ons gekonstateerd.

- acceptatie.

Doordat het er natuurlijker uitziet, wordt het kunsthorst eerder door een vogel geaccepteerd dan een nestkast.

- kosten.

Door het gebruik van wilgetenen e.d. zijn de produktiekosten vrijwel te verwaarlozen. Vogelwerkgroepen, die vaak slecht bij kas zijn, zijn met kunsthorsten toch in staat om op grote schaal broedgelegenheden voor roofvogels en uilen te creëren.

- uitwerpselen.

Door de hoge rand van het kunsthorst liggen er weinig uitwerpselen op de grond, waardoor de plaats van het horst minder gemakkelijk wordt opgemerkt.

- ongewenste bewoners.

Kleinere holenbroeders zoals Holenduif, verwilderde Duif, Spreeuw, Kool- en Pimpelmees, Huis- en Ringmus en Kautjes bezetten vaak voor roofvogels en uilen bedoelde nestkasten. Bij kunsthorsten vervalt dit bezwaar.

Naast deze voordelen zijn er echter ook wat nadelen aan het gebruik van kunsthorsten:

- moeilijk te vervaardigen.

Als men nog nooit eerder een kunsthorst vervaardigd heeft is het vrij moeilijk om er een te maken. Deze handleiding is bedoeld om dit te vergemakkelijken.

- levensduur.

Evenals de nestkast heeft het kunsthorst een beperkte levensduur. Afhankelijk van de gebruikte houtsoorten gaan de horsten ongeveer 4 tot 5 jaar mee.

Belangrijk is ook dat het horst met goed bevestigingsmateriaal is vastgezet zodat hij niet kapot kan waaien.

HANDLEIDING VOOR HET VERVAARDIGEN VAN KUNSTHORSTEN.

Materiaal.

Het te gebruiken materiaal bestaat uit 1e jaars schot van katwilgen (wilgentenen) en vogelkers. Men verzamelt dit materiaal als het blad van de bomen af is. Verder is nodig wat (evt geplastificeerd) ijzerdraad, alsmede wat gereedschap zoals tangen, priem en een mes.

Vervaardigen.

Voor men begint dient men de beschikking te hebben over een hoeveelheid takjes of tenen waaruit het materiaal gekapt of gesneden kan worden. Erg handig is het om een dagje wilgen knotten te beeindigen met het verzamelen van materiaal voor kunsthorsten. Voor het kappen van de wilgentenen kan het beste gebruik worden gemaakt van een hiep (kapmes). Allereerst pakt men 6 tenen van ongeveer 1 cm dikte. Deze worden daarna op 30-35 cm lengte afgekapt. (het hout moet wel gezond zijn) Het is niet noodzakelijk dat het hout recht is, het is alleen wat gemakkelijker.

De 6 tenen worden 3 aan 3 haaks op elkaar gelegd. (fig 1)

De 6 tenen worden nu met de duim van de ene hand stevig op elkaar gehouden (fig 2). Met de andere hand vlecht men een dunne teen om het kruispunt heen, zodat het geheel goed aan elkaar vast komt te zitten. Hiermee is het begin van de bodem klaar.

De eerste pogingen om de 6 tenen goed vast bij elkaar te houden vallen niet mee. Het is misschien raadzaam om in het begin de tenen met touw of iets dergelijks goed vast te maken.

Na het vastzetten van de 6 tenen worden de tenen gespreid. Dit kan het beste gebeuren door met een priem of iets dergelijks in de teen te steken. Dit moet wel gebeuren aan de kant van de teen waarheen gebogen gaat worden. Het buigen zal daarna gemakkelijker gaan en de teen zal niet zo snel breken (fig 3).

Van de 6 tenen krijgen we na het vastbinden 12 uiteinden. Dit moet veranderd worden in een ongelijk aantal; 11 door er een uiteinde af te knippen (fig 4), of 13 door er een uiteinde bij te steken (fig 5).

Men gaat nu verder met het vlechten. Men begint b.v. bij teen nr 1 en vlecht met een dunne wilgeteen, die niet van een bepaalde lengte hoeft te zijn, onder teen nr 2 door, over teen nr 3 heen, onder teen nr 4 door etc. etc.

Wanneer men een stuk met de teen gevlochten heeft pakt men er een tweede teen bij zodat men een poosje met twee tenen tegelijk vlecht totdat er een derde teen nodig is etc etc. (fig 2)

Men gaat door met het vlechten totdat de bodem een diameter heeft van ongeveer 25 cm.

Hierna neemt men 12 tenen van ongeveer 25 cm lang en 1 cm dik.

Deze worden tussen de gevlochten tenen gestoken, op een zodanige wijze dat ze in de lengterichting van de 6 basistenen komen te liggen. (fig 6)

Bijeenbinden van de basis.

fig 1

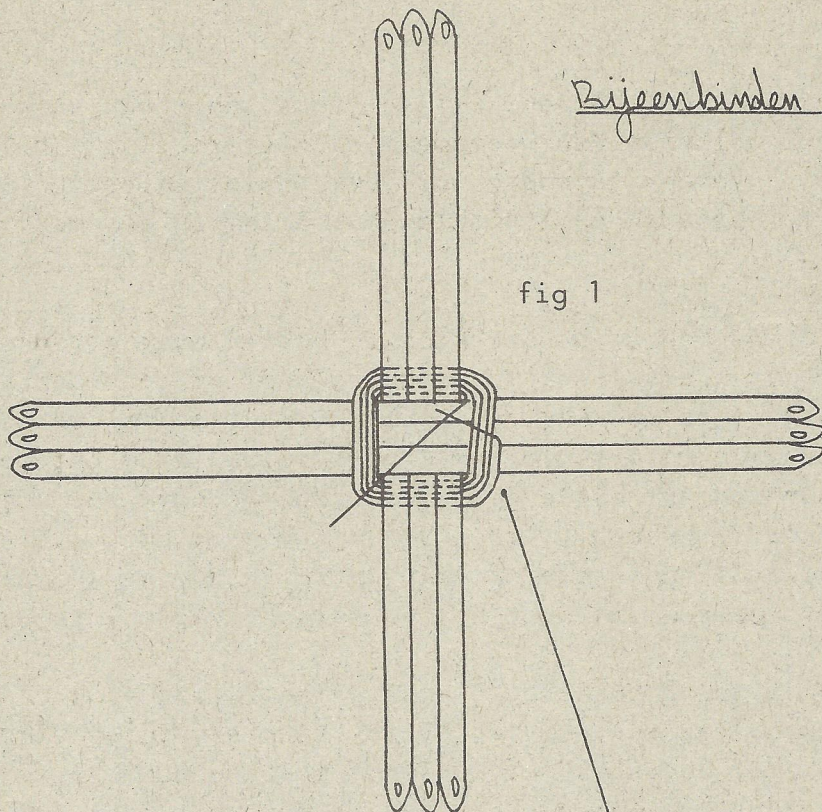
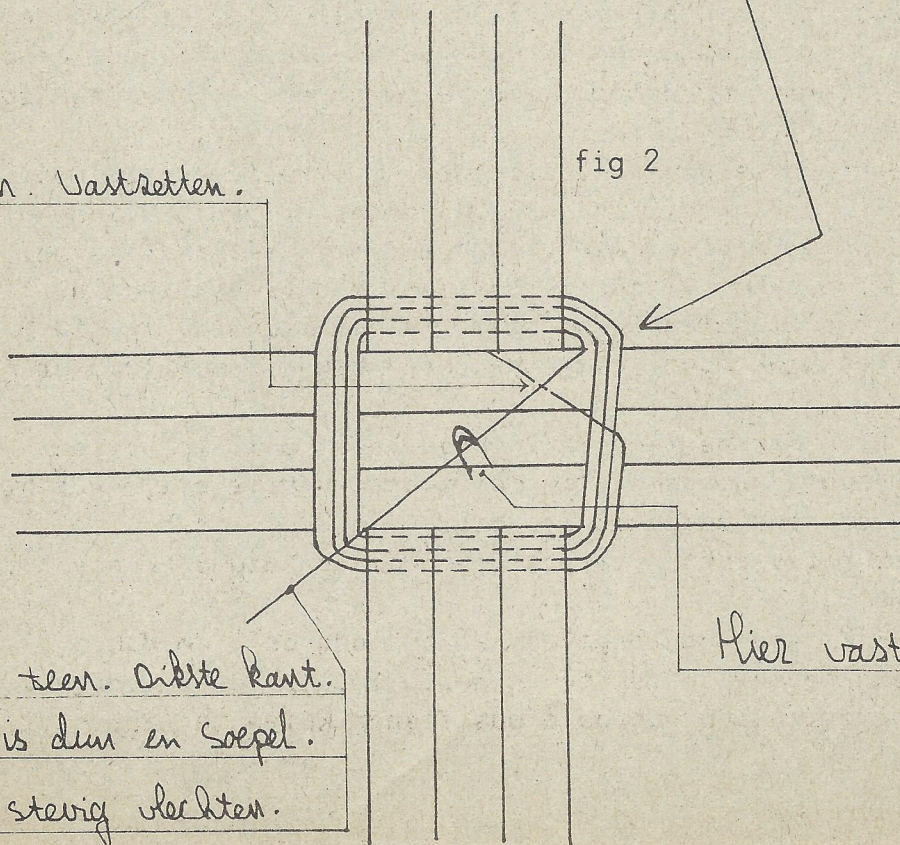

fig 2

Einde teen. Vastzetten.

Begin van teen. Oribste kant.

Deze teen is dun en soepel.

Strak en stevig vlechten.

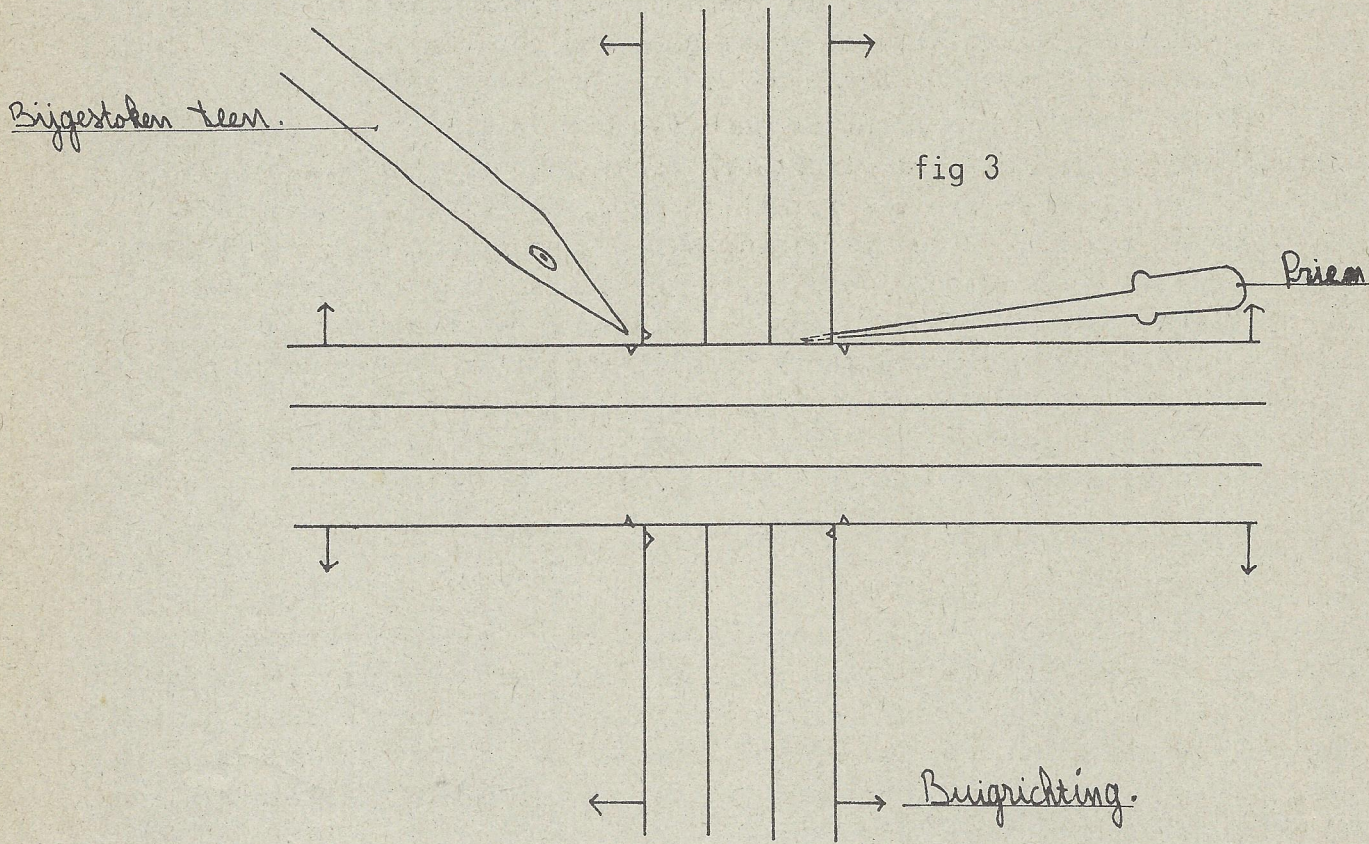
Hier vasthouden met duim.

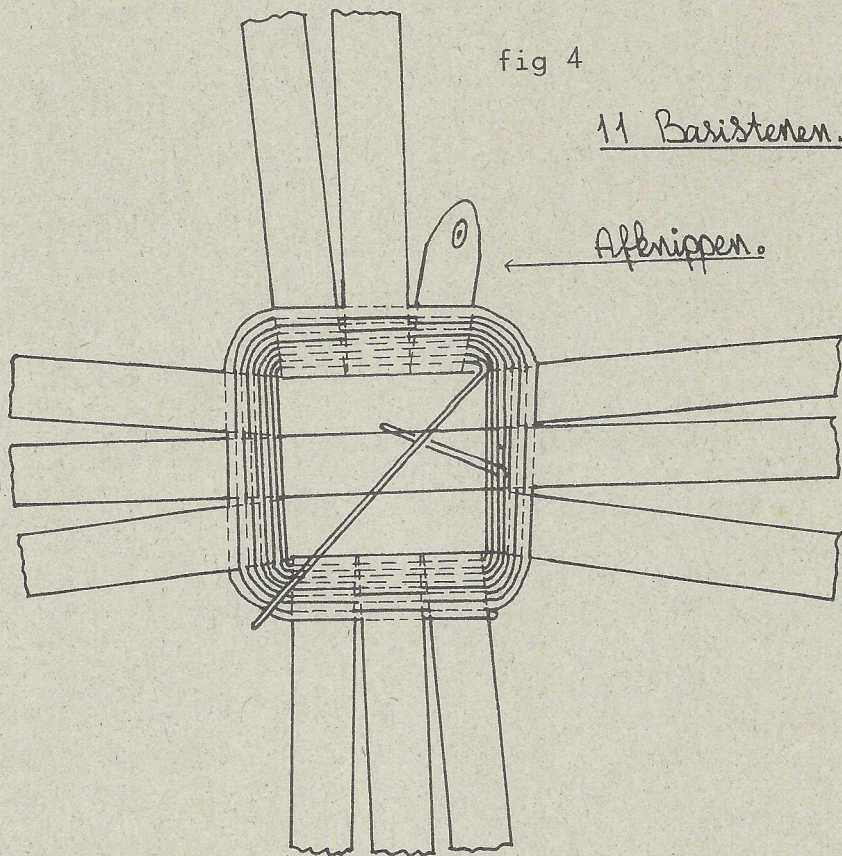
Men legt nu de zo ontstane bodem van het kunsthorst op de grond en buigt de 12 tenen omhoog zodat ze haaks op de bodem komen te staan.(fig 7) Ook voor deze handeling komt de priem goed van pas. Zo wordt de horstrand vervaardigd. Met de lengte van de 12 tenen kan men de hoogte van de horstrand variëren. Normaal is de horstrand 15 tot 25 cm hoog. Men gaat nu weer verder met het vlechtwerk vanaf de bodem, wat in het begin een vrij moeilijke opgave is, totdat de rand geheel vol is gevlochten. Daar men met een gelijk aantal tenen moet vlechten komt men, nadat men voor de eerste keer helmaal rond heeft gevlochten, met de vlechtteen aan dezelfde kant van de basisteen uit als waar men begonnen is. Om niet in hetzelfde vlechtpatroon te blijven zitten is het nodig om een dertiende teen van gelijke lengte er bij te nemen (fig 6). Om het werk af te maken, gebruikt men wat ijzerdraad en bindt hiermee de rand wat strakker aan elkaar zodat de bovenste vlechtteen niet los kan laten.

Het kunsthorst is nu klaar.

De eerste zal waarschijnlijk geen juweeltje zijn, maar door enige oefening zal het snel veel beter gaan. Er dient wel op gelet te worden dat het kunsthorst geen al te grote gaten bevat, waardoor het aan te brengen nestmateriaal weg zou waaien. Wanneer men zelf enige kunsthorsten heeft gevlochten leert men al snel de beste methode te gebruiken. Ook hier geldt: oefening baart kunst.

Buigen van de buitenste tenen van de bodem m.b.v. een priem.

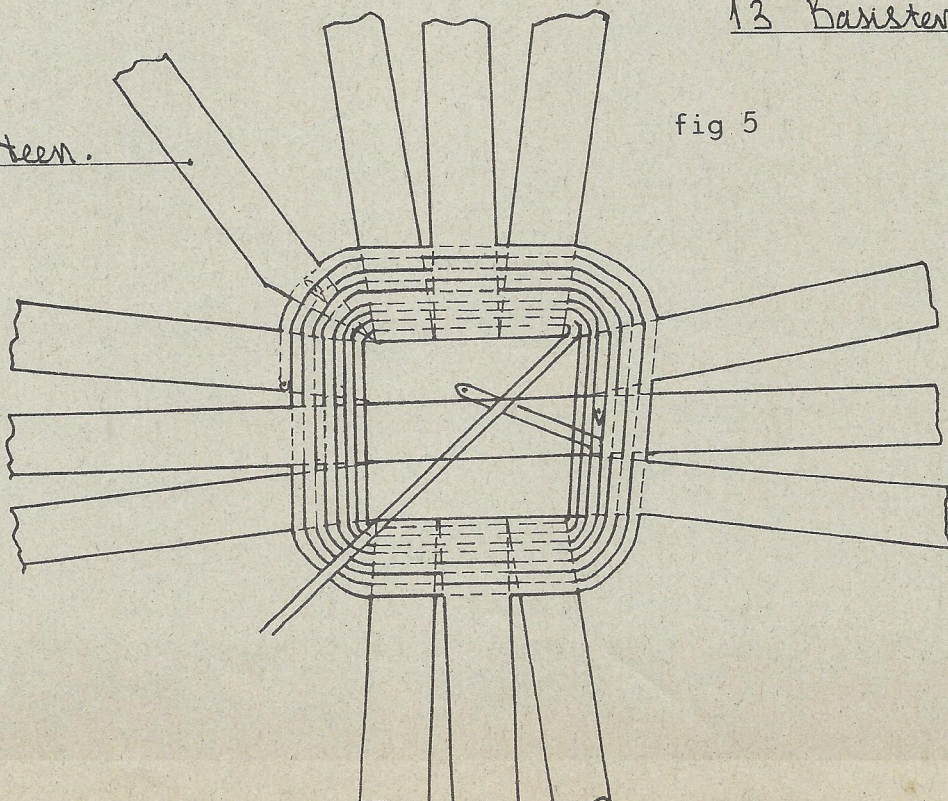

Na het vlechtten van de tweede en eventueel derde of vierde teen knippen we of één teen af (zie tek. boven) of we steken er één teen bij (zie tek. onderl.

13 Basistenen.

Bijgestoken teen.

fig 5

De bodem met de bijgestoken tenen, ^{-blz 21-} welke later de opstaande rand
 zullen vormen. Het vlechtwerk is niet getekend.

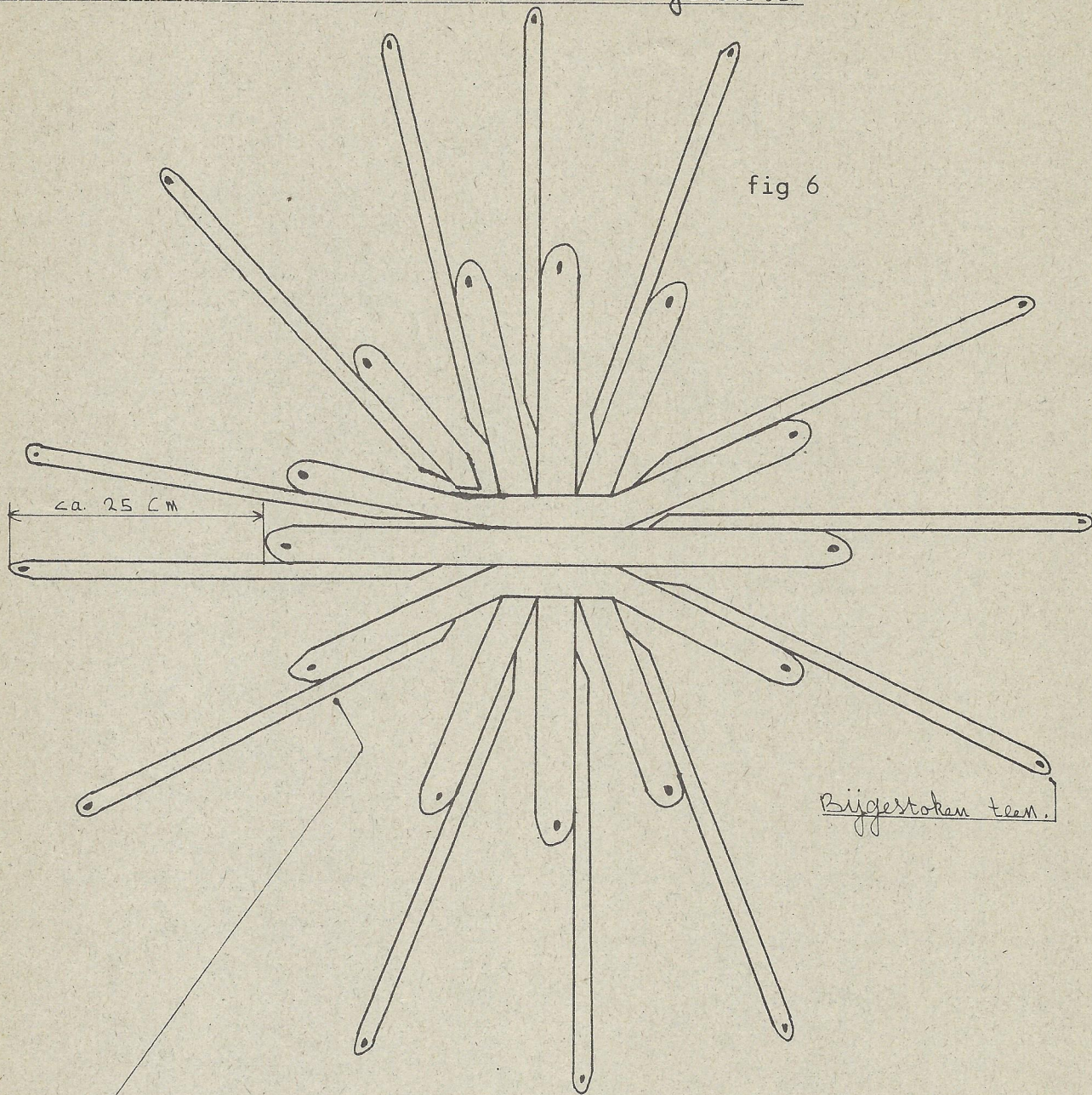
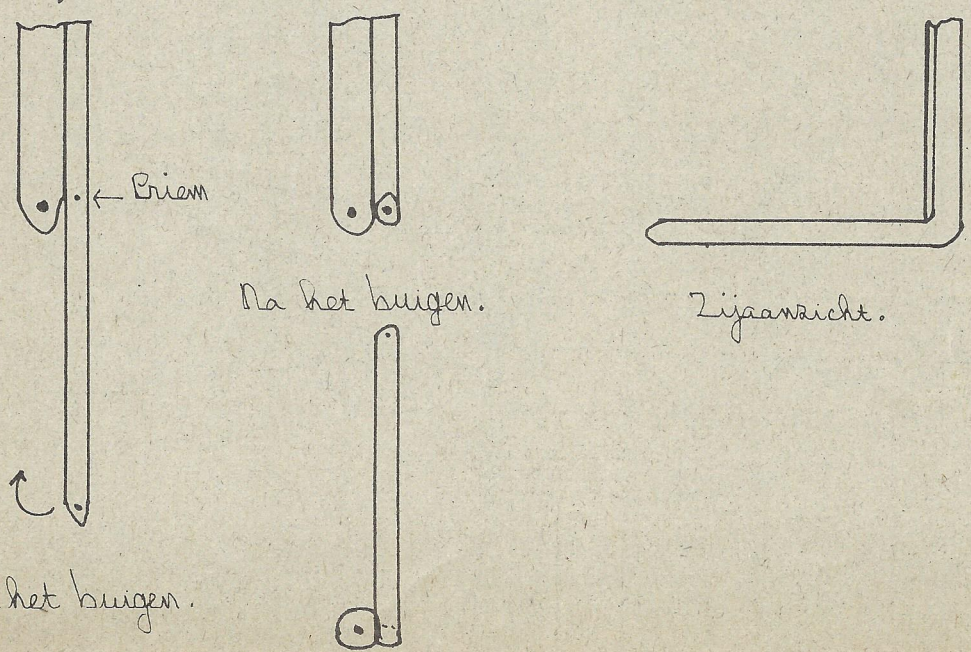

fig 6

Bijgestoken tenen.

Briem

Na het buigen.

Zijaanzicht.

Voor het buigen.

aanzicht bodem voor het buigen van de tenen voor de rand.

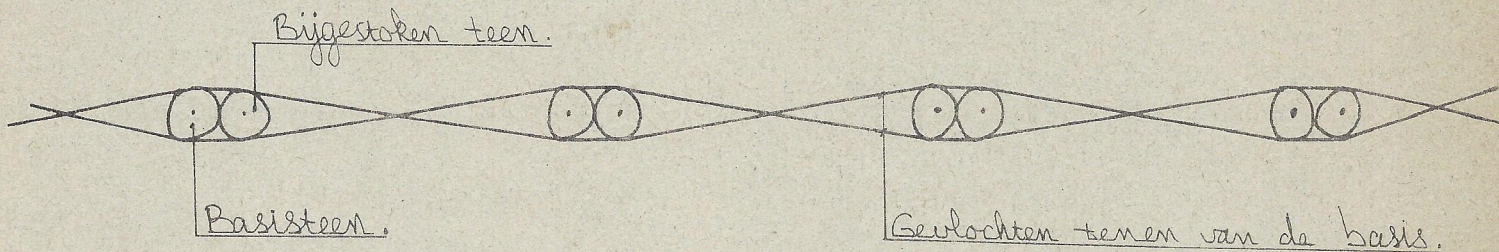
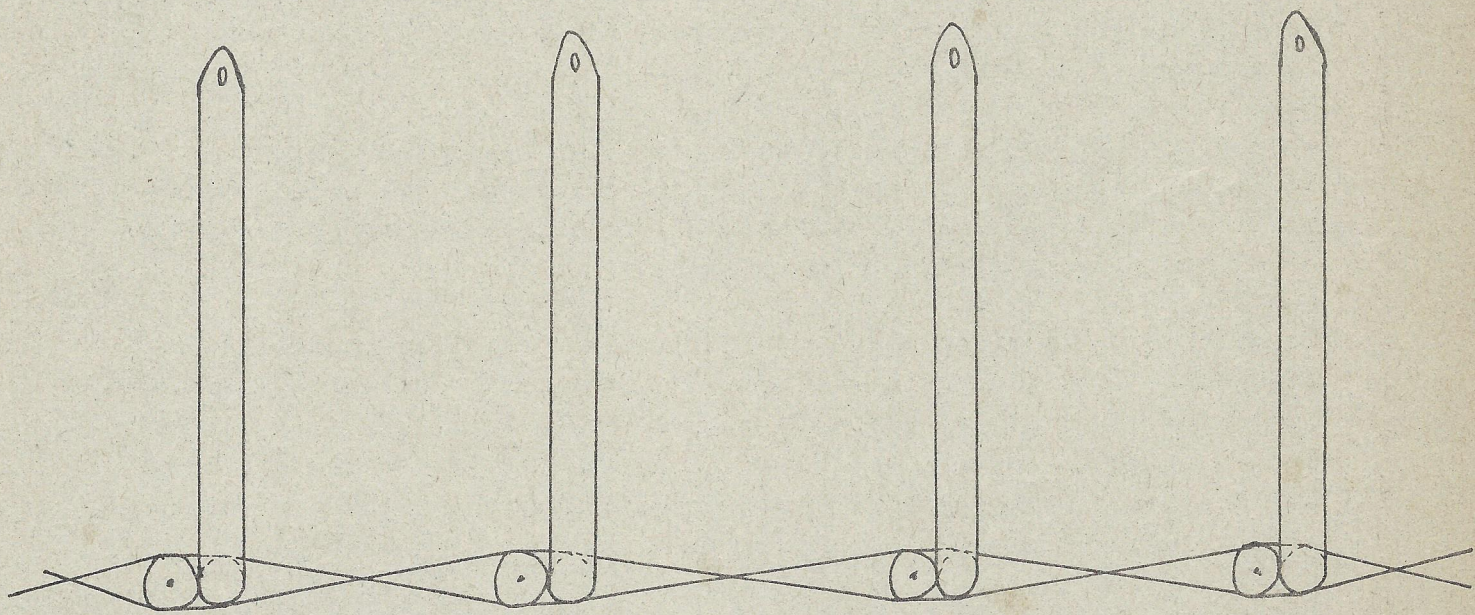

fig 7

HET GEBRUIK VAN HET KUNSTHORST.

Wanneer men van de noodzaak overtuigd is dat op een bepaald terrein kunsthorsten nodig zijn door gebrek aan natuurlijke nestgelegenheid, is het belangrijk dat we een geschikte horstboom zoeken in een voor de soort zo gunstig mogelijk biotoop.

We moeten daarbij op het volgende letten:

- zichtbaarheid.

Een groot zichtbaar horst trekt de aandacht van mensen. Zorg dus dat het horst zo weinig mogelijk opvalt.

- publiek.

Plaatsen waar regelmatig mensen komen zijn niet geschikt om een kunsthorst op te hangen. Ook langs paden kan men beter geen horst hangen. De beste plaatsen zijn de uithoeken van terreinen en midden in bosjes.

- bejagen van Kraaien.

Op terreinen waar het de gewoonte is om in het voorjaar door Kraaien en Eksternesten te schieten kan men maar beter geen kunsthorst ophangen. Doordat de kunsthorsten veel lijken op Kraaiennesten is dit dan levensgevaarlijk voor de bewoner.

- natuurlijke nesten.

Wanneer op een terrein voldoende natuurlijke nesten aanwezig zijn heeft het weinig zin om er kunstmatige nesten neer te hangen. Soms wordt echter toch door de vogels de voorkeur gegeven aan kunsthorsten boven natuurlijke gelegenheden.

- boomsoort.

De grove den blijkt in de praktijk de meest geschikte boomsoort te zijn om een horst in te bevestigen. Doordat deze boomsoort 's winters ook groen is, valt het horst in dit seizoen ook niet op.

Indien er geen wintergroene bomen in de buurt zijn kan men het horst het best zo dicht mogelijk tegen een stam plaatsen, zodat het niet opvalt. Beneden de 10 m kunnen we beter geen horsten ophangen.

DE BEVESTIGING.

Voor het bevestigen kan men het best geplastificeerd ijzerdraad gebruiken. Men dient er ook rekening mee te houden dat sommige takken door diktegroei het bevestigde horst scheef kunnen trekken. Ook gaan de takken wel eens hangen door de zware bladerlast. Hier moet men zoveel mogelijk rekening mee houden om teleurstelling te voorkomen. In het kunsthorst moet nestmateriaal gelegd worden, waarop de toekomstige bewoner zijn eieren kan leggen. Uilen en b v. Torenvalken slepen zelf geen nestmateriaal aan.

Als nestmateriaal gebruiken we meestal wat er in de buurt op de grond ligt, dus zand, oude bladeren, kleine takjes e.d..

Door op de bodem zwaarder nestmateriaal te leggen voorkomen we dat het kunsthorst snel leeg zal waaien.

Kontroleer het kunsthorst ieder half jaar op scheefhangen, loszitten en de bodembedekking. Wanneer het horst versleten is kunnen we het best de draden en het overgebleven materiaal weghalen en eventueel een nieuw horst hangen.

Het best kunnen de horsten tegen het einde van de winter worden opgehangen, echter wel voor 1 maart. Controle kan het beste gebeuren wanneer de eventuele jonge vogels zijn uitgevlogen. Aan de hand van het materiaal wat in het horst is achtergebleven (braakballen e.d.) kunnen we vaak nog nagaan welke soort het horst bewoond heeft.

Wanneer de vogels met eieren of jongen kunnen zitten is het beter niet te storen. Soms gebeurt het dat door controle in deze periode de volwassen vogels het nest in de steek laten.

Graag vernemen wij resultaten van het gebruik van de nestkasten en de kunsthorsten. Ook voor vragen, op- of aanmerkingen over deze brochure staan wij open. Reacties gaarne naar het secretariaat,

Jeroen Boschstraat 18,
5062 LE Oisterwijk.

Bij voorbaat bedankt voor de reactie.

SLOTWOORD.

Gerbrek aan nestgelegenheid is slechts een van de vele gevaren die het roofvogel- en uilenbestand in ons land bedreigen. Het ophangen van nestkasten en kunsthorsten, het beschermen van bestaande nestgelegenheid en het aanplanten van knotwilgen is daarom maar een stap in de goede richting. Er zouden meer stappen in deze richting genomen moeten worden. De meeste gevaren zijn bekend: directe en indirecte vergiftiging, biotoopvernietiging, stroperij, electriciteitsdraden, verstoring van de nesten en modernisering in de landbouw eisen jaarlijks weer hun tol. Nog steeds blijken er mensen te zijn die de roofvogels en uilen functioneler vinden wanneer deze in een hok opgesloten zitten of wanneer zij op de schoorsteenmantel tot stofnest verworden, dan wanneer zij vrij in de natuur rondvliegen en daar hun functie vervullen. In dit verband pleiten wij dan ook voor een volledig verbod op het prepareren van deze toch al zo kwetsbare vogelgroepen. Een reden temeer hiervoor is het feit dat in dood aangeboden bij sectie vaak hagel wordt aangetroffen.

Ondanks al de gevaren die de stand van de roofvogels en uilen bedreigen, zijn er ook enige lichtpuntjes.

Van enkele soorten nemen de aantallen, na jarenlange terugval, weer enigzins toe. Bij andere soorten is men al zeer blij wanneer de terugval is gestopt en de aantallen gaan stabiliseren.

Met steeds grotere regelmaat horen we ook van broedgevallen van het Ruigpootuiltje in ons land. Ook de Oehoe en de Slechtvalk komen in zeer kleine aantallen voor. Er wordt zelfs wel eens een broedgeval van deze soorten gemeld. Verder is het zeer verheugend dat de Visarend en de Zearend steeds vaker als wintergast in ons land waargenomen worden. Bovengenoemde voorvallen zijn echter uitzonderingen en mogen zeker geen reden zijn om te veronderstellen dat de bedreiging en voor de roofvogels en uilen minder aan het worden zijn.

AANBEVOLEN LITERATUUR.

- Alleijn, W.F. 1980. Houtwallen in het boerenland. Uitgave Natuur en Milieu, 's-Graveland.
- Bösiger, E. & P. Faucher. 1961. Nachtvogels. Uitgever Contact Amsterdam.
- Braaksma, S. & O. de Bruijn. 1976. De Kerkuilstand in Nederland. Limosa, jaargang 49, 1976, No.3, pp.135-187.
- März, R. 1968. Der Rauhfusskauz. Uitgever A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- Mebs, Th. 1971. Eulen und Käuze. Uitgever Kosmos Verlag, Stuttgart.
- Opdam, P. 1978. De Havik. Serie Dieren dichterbij, Uitgever Het Spectrum.
- Piechski, R. De Torenvalk (oorspr. Der Turmfalke), Uitgever Breughel, Amsterdam.
- Sparks, J. & T. Soper. 1972. Uilen. (oorspr. Owls), Uitgever Wetenschappelijke Uitgeverij, Amsterdam.
- Tinbergen, L. 1937. Roofvogels. Uitgave N.J.N..
- Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Uitgave Ver. tot behoud van nat.mon. in Nederland i.s.m. S.O.V.O.N., 's-Graveland.
- Vrieze, J. de. 1979. De maasheggen. Uitgave Studiegroep Maasheggen, Nijmegen.
- De knotwilg. Uitgave Natuur en Milieu, 's-Graveland.

